Aluehallintovirasto

Itä-Suomi
Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö

ISAVI/474/05.01.01.02/2019

28.1.2019

Eduskunnan lakivaliokunta

Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 21.1.2019

Asia: HE 211/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi avioliittolain 4 ja 109 §:n sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikön lausuntoa hallituksen esityksestä, joka koskee avioliittolain 4 ja 109 §:n sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamista.

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi avioliittolain säännös, jonka mukaan oikeusministeriö voi erityisestä syystä myöntää alle 18-vuotiaalle luvan avioitua.

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö on aiemmin tässä asiassa lausunut, että "kansallisesta poikkeuslupamenettelystä luopuminen on perusteltua ja tukee nykyisin maistraateissa noudatettua käytäntöä olla lähtökohtaisesti rekisteröimättä alaikäisen ulkomailla solmimaa avioliittoa ennen kuin molemmat osapuolet ovat saavuttaneet täysi-ikäisyyden. Tilanteet joudutaan kuitenkin jatkossakin arvioimaan tapauskohtaisesti. "

Poikkeuslupia on myönnetty vuositasolla varsin vähän, eikä menettely ole aiheuttanut maistraateissa ongelmia. Menettelystä luopumisella ei myöskään nähdä olevan suurta merkitystä.

Ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnustamisesta säädetään avioliittolain 115 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan ulkomailla pätevästi solmittu avioliitto on lähtökohtaisesti pätevä myös Suomessa. Avioliitto voidaan kuitenkin lain 139 §:n mukaan jättää tunnustamatta, jos sen pitäminen pätevänä johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen lopputulokseen.

Maistraatit ovat hyväksyneet seuraavan ohjeistuksen mukaisen toimintatavan yhteiseksi käytännökseen:

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö
Asiointiosoite: Puistokatu 29, Kuopio
Postiosoite: Itä-Suomen aluehallintovirasto, Kirjaamo/ Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö, PL 50, 50101 Mikkeli

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO
puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36 C
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

LAPSIAVIOLIITOT

Sitovaa vähimmäisikärajaa ei ole. Ordre public –periaate estää yleensä selvästi lapsi-ikäisenä solmitun avioliiton tunnustamisen tapauksissa, joissa puoliso tunnustamisen tullessa harkittavaksi on yhä lapsi-ikäinen.[1] *Avioliiton "väärän" syntytavan merkitys vähenee, jos puoliso on täysi-ikäisyyden saavutettuaan osoittanut halunsa pysyä naimisissa.*

Esim: Avioliitto solmittu ulkomailla, Suomeen muutettaessa mies 20 v, vaimo 16 v, pariskunnalla on lapsi. UMA:ssa pariskunnan siviilisääty on "avioliitossa". Avioliittoa ei voida merkitä VTJ:ään ennen kuin vaimo on täysi-ikäinen, elleivät puolisot solmi uutta avioliittoa OM:n luvalla. Jos avioliittoa ei voida kirjata VTJ:ään ja lapselle halutaan molempien vanhempien huoltajuus, isyys tulee tunnustaa ja vahvistaa isyyden tunnustamisen kautta. Kun vaimo on täyttänyt 18 v, voidaan avioliitto merkitä VTJ:ään ja lapsen status muuttaa aviolapseksi.

HELMI-ryhmä 7.2.2017:

Kun alaikäiselle parille syntyy lapsi tai heillä on jo ulkomailla syntyneitä lapsia mukanaan ja he ovat solmineet ulkomailla avioliiton, jota ei voida rekisteröidä VTJään, niin isyys voidaan vahvistaa kohtuuspykälän isyyslain 26.2 § perusteella. Eli normaali isyyden selvittäminen dna-testeineen ja tämän lisäksi äiti antaa lastenvalvojalle oman vakuutuksen siviilisäädystään lapsen syntymähetkellä eli hän voisi vakuuttaa, että ei ole ollut missään muussa avioliitossa kuin avioliitossa lapsen isäksi ilmoittamansa miehen kanssa, mutta avioliittoa ei ole voitu Suomessa rekisteröidä.

Alaikäisten avioliittojen osalta on sovittu, että jos alaikäinen osapuoli vielä täysi-ikäiseksi tultuaankin ilmaisee haluavansa olla kyseisessä avioliitossa, avioliitto voidaan hyväksyä täysi-ikäiseksi tulon jälkeen. Jos avioliitto tällä tavalla myöhemmin rekisteröidään, olisi samalla syytä muuttaa lapsen perheoikeudellinen asema aviolapseksi, vaikka isyys olisi tunnustamisen perusteella jo vahvistettukin, koska vahvistushetkellä avioliittoa ei ollut rekisteröity. Avioliiton solmimispäiväksi rekisteröidään todellinen vihkimispäivä.

– *JÄRJESTETYT/PAKKOAVIOLIITOT*

Usein lapsiavioliittoja, puoliso siepattu tai suostumusta ei ole lainkaan vaadittu. Näissä tapauksissa pitää kiinnittää huomiota myös siihen, miten puoliso, jonka suostumusta ei ollut, on myöhemmin suhtautunut avioliittoon.

---

[1] **KHO 2005:87 taltio 3219 Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Lapsena solmittu avioliitto – Lapsen etu**: KHO kumosi Rovaniemen hallinto-oikeuden päätöksen ja saattoi Ulkomaalaisviraston päätöksen voimaan. Tapauksessa Ulkomaalaisvirasto totesi, ettei ole ordre public –periaatteen mukaista, että Suomessa asuva alaikäinen naitetaan hänen täällä asuvan isänsä tahdon mukaisesti ilman alaikäisen suostumusta, vaikka se avioliiton solmimisvaltion lainsäädännön mukaan olisikin mahdollista.

Maistraattien omaksumalla menettelyllä pyritään ehkäisemään se, että Suomessa asuva nuori vietäisiin johonkin muuhun maahan avioliiton solmimista varten, kun alaikäisenä avioituminen tai alaikäisen puolison ottaminen ei Suomessa onnistu. Kun kyseessä on henkilö, joka on Suomen kansalainen tai jolla on kotipaikka Suomessa, näitä avioliittoja ei tunnusteta.

Tilanne on kuitenkin lähtökohtaisesti hieman toisenlainen silloin, kun ulkomailla asunut ja siellä laillisesti avioitunut aviopari, jossa toinen puoliso on alaikäinen, pyytää avioliiton rekisteröintiä Suomessa. Käytännössä heille selvitetään, miksi avioliittoa ei voida rekisteröidä, ja informoidaan tarvittavista toimenpiteistä mm. lasten osalta. Kun molemmat puolisot ovat täysi-ikäistyneet, he voivat pyytää avioliiton rekisteröimistä. Maistraattien tiedossa ei ole tapauksia, joissa alaikäisenä avioitunut ei olisi täysi-ikäiseksi tultuaan halunnut avioliittoa rekisteröitävän, mutta välttämättä nämä tapaukset eivät tulekaan esiin.

Maistraattien käsityksen mukaan tunnustamissääntelyn tarkistamista tulisi kuitenkin harkita. Väestötietojen rekisteröinnin kannalta olisi tarpeen säännellä ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnustaminen nykyistä tarkkarajaisemmin. Alaikäisenä avioituneen kuuleminen ja mielipiteen huomioon ottaminen olisi jollain tavoin turvattava. Avioliiton tunnustamatta jättäminen saattaa myös johtaa alaikäisenä avioituneen kannalta ei-toivottuihin seurauksiin. Erityisesti tilanteissa, joissa ulkomailta tulleella ja kenties vuosia yhdessä asuneella avioparilla on lapsia tai on syntymässä lapsi, avioliiton tunnustamatta jättäminen lisää byrokratiaa, kun joudutaan turvautumaan isyyden tunnustamismenettelyyn ja huollosta sopimiseen.

Asiasta käytävissä keskusteluissa olisi hyvä muistaa, että avioliitto tuo puolisoille myös taloudellista turvaa mm. puolisoiden elatusvelvollisuuden ja jäämistöoikeudellisten seikkojen näkökulmasta. Tämäkin olisi otettava huomioon, kun ajatellaan alaikäisenä avioituneen henkilön, yleensä tytön, asemaa. Lasten aseman lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihenkin mahdollisuuteen, että alaikäisen puoliso menehtyisi. Lesken etuuksien pitäisi olla myönnettävissä myös alaikäisenä avioituneelle.

Avoparina asuminen on Suomessa täysin hyväksyttävää ja tavallista. Muista kulttuureista tuleville se ei välttämättä sitä ole. Onkin mietittävä, aiheutetaanko hyvää tarkoittavalla käytännöllä kuitenkin lopulta enemmän haittaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että maistraattien näkökulmasta poikkeuslupamenettelyn jatkamisella tai siitä luopumisella ei ole käytännön merkitystä avioliiton esteiden tutkinnan tai vihkimistoimituksen kannalta. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamiseen esitetyllä tavalla ei myöskään ole huomautettavaa. Ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnustamisesta Suomessa tulisi kuitenkin säätää tarkemmin edellä esitetyt näkökulmat huomioon ottaen.

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

Maistraattien ohjaus- ja kehittämisyksikkö

johtaja Merja Koponen

lakimies Aila Heusala